

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

V. Episcopum decet esse sobrium & temperantem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

& indigentes secum ad mensam habeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini. Idem presbyteris & clericis reliquis præceptum ab Herardo Archiepiscopo Turonensi cap. 108. Ut presbyteri & clerici ante se joca turpia fieri non permittant, sed pauperes & indigentes ad mensas secum habeant, & legatur eis lectio. Et in Concilio Turonensi III. can. 7. Ab omnibus, quacumq; ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliri posse credatur, quod de aliquibus generibus Musicorum aliisq; nonnullis rebus sentiri potest, DEI Sacerdotes astringere debent: quia per aurium oculorumq; illecebras vitiorum turba ad animam ingredi solet. Histriorum quoq; turpium & obscænorum insolentias jocorum & ipsi animo effugere, cæterisq; Sacerdotibus effugienda prædicare debent.

CAP. V.

Episcopum decet esse sobrium & temperantem.

I.

EX doctrina morum, quam pietatis Christianæ regulæ constituunt, commune hoc & in vulgus notum est axioma, cavendam esse & averfandam omnibus, qui sanctè vivere volunt, ebrietatis & intemperantiæ fœditatem, si non propter semetipsam, quia ipse ex se turpis est & abominanda, saltem ideò, quod nescientes, imò nec quidem sentientes in funestissima mala præcipitet. *Multa enim faciunt ebrii, quorum postea sobrios pudet, ait Seneca epist. 84. Sed detertere quemvis debent comminationes divinæ ebriosis & temulentis in Codice sacro passim denuntiata, inprimis quæ habetur Esa. V, 11. seq. Væ, qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam & potandum usq; ad vesperam, ut vino astuetis. Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia & vinum in convivii vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit, &c.* Possunt quidem pii aliquando liberaliore cibo & potu sese exhilarare, dum ne id fiat frequenter nimis, neque eò se ingurgitent, ut ratio lædatur & faciant ea, quæ hominis non sani esse etiam pueri judicent. Nec similes ergò fiant illis, qui absorbent vinum, & absorbentur à vino, quos abominatur Deus, despiciunt angeli, deridentur ab hominibus, destituuntur à virtutibus, confunduntur à dæmonibus, conculcantur ab hominibus. Ut optimè Augustinus.

II. In explicanda hac ebrietatis fœditate admodum diligens fuit Cæsarius Episcopus Arelatensis homil. 5. & 6. Inter alia eleganti hæc utitur similitudine: *Quia corpora nostra terrena sunt, quomodo quando pluvia*
nimi-

nimum grandis & diuturna fuerit, ita terra infunditur, & in lutum resol-
vitur, ut nulla in ea cultura fieri possit, sic & caro nostra, quando nimio potu
fuerit inebriata, nec spiritualem culturam accipere, nec fructus animae neces-
sarios poterit exhibere. Et ideo quomodo omnes homines ita sufficientem plu-
viam in agris suis accipere desiderant, ut & culturam valeant exercere, &
de fructuum ubertate gaudere, ita & in agro corporis hoc tantum deberent
bibere, quod oportet, ne per ebrietatem nimiam ipsa corporis terra velut in
paludem conversa magis vermes & serpentes vitiorum generare, quam fru-
ctus honorum operum possit afferre. Omnes ebriosi tales sunt, quales & pa-
ludes esse videntur. Quid enim in paludibus nascatur, non ignorat charitas
vestra. Totum enim quod ibi nascitur, nullum fructum habere cognoscitur.
Nascuntur enim ibi serpentes, sanguisuga, nascuntur rana & diversa genera
vermium, quae magis possunt horrorem generare, quam aliquid, quod ad vi-
ctum proficiat, exhibere. Ipse enim herba vel arbores, quae aut in ipsis palu-
dibus aut circa ripas rarum nasci solent, nihil utilitatis habere videntur, in
tantum ut annis singulis incendio concrementur. Videte, quia quod de ebrie-
tate nascitur, ignibus preparatur, &c.

III. Tanta cum sit apud omnes in genere homines huius vitii deformatas & turpitudine, longè foedior ea apparebit, si quando personae Ecclesia-
sticæ illo infectæ fuerint. Qui enim coetui alicui propter disciplinam præ-
ficiuntur ita, ut, qui eorum fidei concrediti sunt, in vitas eorum tanquam
in speculum inspicere, atque ex iis exemplum sibi sumere debeant, ne,
quam verbis profiteri oportet disciplinam, factis destruant, vix dignie-
runt eo nomine, quod sustinent, si in diversa omnia atque contraria vi-
tam suam inclinare faciant. Et propterea reprehensibile magis in Cleri-
cis vitium istud ait Cæsarius homil. 6. Et hoc quidem, inquit, non solum Lai-
cis, sed etiam & Clericis dicimus: quia, quod peius est, multi sunt etiam maio-
ris ordinis Clerici, qui cum aliis sobrietatis bonum deberent jugiter præ-
dicare, non solum hoc non faciunt, sed etiam & se & alios inebriare non eru-
bescunt nec metuunt. Sed agnoscant & doleant, quicumque tales sunt, quia
si se noluerint emendare, & pro se & pro aliis necesse erit aeterna supplicia susti-
nere.

IV. Præterea, quæ in privatorum scriptis de sobrietate clericorum in-
veniuntur, plurimis etiam Canonibus publicorum Conciliorum vetita eis
legibus ebrietas. Concilium Turonicum I. can. 2. Ut hæc valeant obser-
vari, somitem omnium vitiorum oportet abscindi. — Si quis verò in
omni officio Clericali DEO militans ab ebrietate se non abstinuerit, secundum
status sui ordinem competens in eum vindicta tribuatur. Concilium Ve-
neticum can. 13. Ante omnia à Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vi-
tiorum fomes ac nutritrix est, nec quis potest liberum corporis sui ac mentis ha-
bere

bere iudicium, cum captus vino a sensu probetur alienus & proclivis ad vitium mente labefacta ducatur, ac plerumq; possit peccatum aut crimen dum nescit incurrere. Sed ignorantia talis non potest non subiacere pena, quam ex voluntaria amentia mansisse constiterit. Itaq; eum, quem ebrium fuisse constiterit, ut ordo patitur, aut 30 dierum spacio & communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum esse supplicio. Idem statutum in Concilio Agathensi can. 41. Sic & in capitula: i Episcoporum tom. 2. concil. Gall. cap. 14. Ut nullus ex sacerdotum numero ebrietatis vitium nutriat, nec alios cogat per suam iussione inebriari. Et in Concilio Cabilonensi ll. cap. 10. Ut sobrietatem sacerdotes teneant, & hanc habendam fidelibus pradicent, quia non potest liberè sobrietatem pradicare, qui se mero usq; ad alienationem mentis ingurgitat. Hoc & de comestationibus & de cateris peccatis ad gastrimargiam pertinentibus servandam est.

V. Petrus Abbas Celtenfis lib. 3. epist. 10. graviter admonet Sacerdotem aliquem Anglicanum, ebrium valdè & quotidianis crapulis madentem. Idque dum facit, ebrietatis mala hunc in modum describit: Vitium ignobile & inter cetera vitia ignobiliss, ebrietas. Ubi enim sensus ebrui? ubi reverentia in ebriò? ubi dignitas? Immemor est prateriti, futuri ignarus, presentis nescius. Discretio confunditur, ratio hebetatur, sensus ligantur, mens ipsa sepelitur, Risus derisoribus exponit, magis se ipsum ridens. Ex hac viperea radice surgit, vel potius serpit devastans totius religionis anima vigorem luxuria. Deniq; tanquam ex magno gurgite perditionis profiliunt non rara germina pestifera pravaricationis. Pes errat, labitur lingua, trepidat manus, labia tremunt, caligat visus, auditus surdescit. Adde his intrinsecus furias debachantes & miserum pectus miserabiliter lancinantes. O bone Vir, nonne videntur tibi hac principia mortis, fomenta igni aeterni, esca supplicii, illecebra damnationis? Ut igitur morsum colubri evadas, fugienda est ebrietas. Muscipula venantium capitur, qui vel semel inebriatur. Lusus demonum est homo ebrius. Tanquam prostibulum vitiorum reputatur, qui gula & ventris tyrannidi subjugatur. &c.

VI. De Episcopis specialiter statutum legitur in Concilio Remensi ll. can. 18. Episcopi & DEI ministri non debent comestationibus & vinolentius nimis incumbere, sed considerent sententiam Domini dicentis: Attendite ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate. Moderatè enim cibum & necessarium potum sumant, ut juxta Apostolum sobrii sint, parati ad servitium Domini. Et in Concilio Turonensi I. can. 5. Episcopum non oportet nimium profusis incumbere convivis, sed parco & moderato contentus sit cibo, ne videatur Domini abiuti sententiã, dicentis: Attendite, ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate. Et quamdiu convivatur, potius sacra lectio ante mensam ejus recitetur, quam otiosa à susurrionibus resonent verba,

verba. Et in Concilio Aquisgranensi II. cap. 6. Sobrietatem verò, quam Apostolus Episcopo habendam docet, adeò nos eam sectandam statuimus, ut nullus sacerdotum ebrietatis depravatione se aut ministerium suum vilescere faciat, quo merito reprehensibilis videatur, quia legimus ebrietatem dedecus esse cuius Christiano sectari, quanto magis sacerdotibus? Unde Apostolus inquit: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Legitur & alibi, sic oportere Episcopum bibere, ut quasi non bibisse videatur. Quapropter deinceps quicumque huius ordinis huic noxio vitio inserviens deprehensus fuerit, censuimus & secundum statutum Canonicum, quicumque ebrietati deservit, aut desinat, aut deponatur.

VII. Omnium horum canonum auctoritatem superat Pauli Theologia moralis, ex qua illi nati fuerunt. Dum enim ille 1. Tim. III. 2. & 3. Episcopi mores & qualitates, quibus instructus esse debeat, describit, inter alia eum jubet esse *μηφάλιον, & μη πάροινον*, sobrium, quod alii reddunt vigilantem, & non vinolum aut vinolentum. Sunt autem conjunctæ virtutes sobrietas & vigilantia, quas propterea etiam combinavit Petrus 1. epist. 7. 3. *Sobrii estote & vigilate*. Ebrietas autem obstat vigiliis, cordaque prægravat, Luc. XXI. 34. *Πάροινος* autem non tantum significat eum, qui temulentus est, & vino obnoxius, *μέδυσος* & alias dictus, sed etiam qui *ὕβρις* est, ferox scilicet, & ex vino ad injuriam & contumeliam inferendam proclivis. *Πάροινος* enim effectum simul comprehendit temulentiam, *ὕβρις* scilicet aut petulantiam aut injuriam potius ex ebrietate natam & commissam. Hesy-chius: *Πάροινος, ἢ ἐκ τῶν οἴνων ὕβρις, καὶ οἰαδῆσσι ἀμαρτία*, ex vino nascens injuria, contumelia, & quodcumque peccatum. Vitare ergo debet Episcopus temulantiam & ebrietatem, ut vigilare & diu noctuque Ecclesie suæ velut castra perlustrare queat, neve ex crapula alteri inferat injuriam.

IX. Hinc adeò factum, ut Clerici promiscuè omnes publicam ingredi tabernam, aut etiam ipsi exercere talem multis canonibus prohibiti sint. Canone Apostolico, uti vocatur, quinquagesimo quarto ita edicitur: *Si quis clericus in caupona comedens deprehensus fuerit, segetur, præterquam si in publico diversorio in via propter necessitatem diverterit*. Ratio est, uti commentatur Zonaras, quia in cauponam ingredi, demonstrat hoc agentes inhonestam vitam ducere: neque tantum circa cibum potumque corruptos ipsis mores esse, verum etiam circa omnem aliam vivendi consuetudinem. Nam cum promiscuè confluant in cauponam & inhonesti viri, & inhonestæ mulieres, qui cum talibus conversatur, eorum turpitudinis expers non erit: mala nempe colloquia corrumpunt bonos mores. Auxit prohibitionem hanc Concilium Quinisextum in Trullo habitum can. 9. quod vetuit, ne ipse etiam Clericus aliquam habeat tabernam, in qua cauponariam exercere

cere velit profeſſionem : Nulli licere Clerico cauponiam habere tabernam Si ei enim in cauponam ingredi non eſt permiſſum, quanto magis & alii in ea miniſtrare, & ea qua non licet ipſi, tractare. Obſervavit hoc ipſe etiam Julianus Apoſtata, cum gentiliū ſuperſtitionem reſuſcitare vellet, & videret, Chriſtianorum religionem ex vita Episcoporum & reliquorum Clericorum piā & ſanctā magna quotidie capere incrementa, prohibuit & ipſe, ne ſtamines ſui ad theatrum accedant, nec in tabernis bibant, nec artem ullam aut opificium turpe ac probroſum exercean, apud Sozomen. *lib. V. cap. 16.*

IX. Illa adhuc peior conſuetudo invaluerat aliquando, quā Clerici quidam ex ipſis ſuis Eccleſiis tabernas faciebant, & in illis vinum vendebant. Diſcimus id ex canone Concilii Turonenſis, quem recenſet Regino Abbas Prumiensis de eccleſ. diſciplin. *lib. 1. c. 58.* Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quod quidam preſbyteri in eccleſiis ſibi commiſſis tabernas, quod nefas eſt, conſtituant, ibique per caupones vinum vendant aut vendere permittant, & ubi tantummodo orationes & verbum divinum DEI, laus debuerit reſonare, ibi comeſſationes & ebrietates fiant, ibi riſus & plauſus & verba turpia, ibi rixa & contentiones reſultent, &c. Idem docet Riculfus Sueffionenſis Episcopus in capitulis *ſub num. 13.* Illud quoque ſummopere cavendum monemus, ut preſbyteri vel clerici tabernas cauſa convivandi non adeant, neque in Eccleſiis vinum, exceptā cauſa neceſſitatis, vendere concedant: ſed neque vendentes aut ementes in ipſis Eccleſiis more convivantium immorari permittant.

X. Videbatur autem conſuetudo iſta qualitercunque excuſari poſſe ex eo, quod ipſi etiam Episcopi admitterent convivium in Eccleſiis celebrata eo ſub colore, quod iſta fierent in memoriam ſanctorum, à quibus cibos tuos ſanctificari putabant. Sed ipſum etiā hoc prohibuit Eccleſia Africana, poſtquam vidiffet, nec juſto id niti fundamento, nec ſuis carere vitiis, ſed in rapinam plerumque degenerare. In codice canonum Eccleſiæ Africanæ, qui quadrageſimus ſecundus eſt, hiſ conceptus eſt verbis : *Ut nulli Episcopi vel Clerici in Eccleſia conviventur, niſi forte tranſeuntes hoſpitiarum neceſſitate illic reficiant, populi etiam ab huiusmodi conviviiſ, quantum fieri poteſt, prohibeantur.* Celebrabantur etiam ita agapæ, uti vocabantur, in Eccleſiis, quæ nihil aliud erant, quàm convivium, ut ita dicam charitativa, Chriſtiani enim ad ſacrā cœnam accēſſuri cibis afferebant, ex quibus panis & vinum, quantum ſatis erat, ſeparabantur & accipiebantur ad cœnæ dominicæ uſum; de reliquis verò apparabatur convivium, cui accumbentibus nullo habito diſcrimine divites & egeni, ibique piis colloquiis & hymnis ſe recreabant. Vid. Tertullian. *apol. cap. 39.* Zonaras ad Concilii Gangrenſ. *can. 11.*

XI. Frugalem esse debere cœnam atque victum Episcopi patet ex decreto Concilii Carthaginienſis IV. cap. 17. Episcopus vilem supellectilem & mensam ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ autoritatem fidei & vitæ meritis quarat: hospitium quoque non longè ab Ecclesia habeat. Ad eundem modum etiam convivia Episcopi instructa esse debere tradidit Eulebius Episcopus Romanus apud Ivonem Carnotensem decret. part. 13. cap. 75. Oportet Episcopum moderatis epulis contentum esse, suosque convivas ad comedendum & potandum non urgere, quin potiùs semper sobrietatis præbeat exemplum. Removeantur ab ejus convivio cuncta turpitudinis argumenta, non ludicra spectacula, non acromatum vaniloquia, non fatuorum stultiloquia, non scurriliùm admittantur præstigia. Adsint peregrini & pauperes, & debiles, qui de sacerdotali mensâ Christum benedicentes benedictionem percipiant. Recitetur sacra lectio, subsequatur viva vocis exhortatio, ut non tantum corporali cibo, imò verbi spiritalis alimento, convivantes se refectos gratulentur, ut in omnibus honorificetur DEUS per Jesum Christum Dominum nostrum.

XII. Sed enim frustra erit hodiè, qui tam frugalem Episcopo præscribere velit victum. Suo jam tempore Episcopos Urbis Romæ notavit Ammianus Marcellinus Historicus inter gentiles celeberrimus, quod epulas curent profusas, adè ut eorum convivia regales superent mensas. Locus extat lib. 27. cap. 3. ubi tamen adhuc laudat antistites aliquos provinciales, quos tenuitas edendi potandique parcissimè, vilitas etiam indumentorum, & supercilia humum spectantia, perpetuo numini verisque ejus cultoribus ut piros commendent & verecundos. Postquam verò Episcopi Romani in ejusmodi luxum prolapsi delicatè ac molliter vivere & ventrem curare cœperunt, veriti haud fuerunt eorum exemplo etiam alii vitam otiosam, plenam ac refertam multi generis voluptatibus sectari. Apud Gratianum c. Ecclesia dist. 35. refertur ex Hieronymi commentario in Micheam insignis in hunc Episcoporum luxum invectiva. Ecclesie principes, qui delictis affluunt & inter epulas atque lascivias pudicitiam servare se credunt, propheticus sermo describit, quod ejiciendi sunt de spatiosis domibus, lautisque conviviis & multo labore epulis conquisitis. Et si vis scire, quò rejiciendi sunt propter malas cogitationes & operâ suâ, evangelium lege in tenebras scilicet exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Annon confusio & ignominia est, Jesum crucifixum pauperem & esurientem sartis predicare corporibus? & juniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed etiam conversationem & abstinentiam.

XIII. Jam olim apud Gentiles pontificum & pontificales cœnæ sumptuosas opiparasque significabant, uti patet ex Horatii lib. 2. Od. 14. in fin.

Et refert Macrobius *lib. 3. Saturnal.* vetustissimam Pontificis cœnam variis cupediis instructam, & addit: *Ubi jam luxuria tunc accusaretur, quando tot rebus facta fuit cœna pontificum? ipsa verò edulium genera quam dictu turpia? &c.* Nihil hodiè differunt Pontifices nostri ab illis gentilium, quos imò in quamplurimis ad luxum pertinentibus superasse videntur, *Cereales cœnas dant*, ut cum Plauto loquar *in Menachmis a. 1. f. 1.* ita mensas ex-
truum, & antasq. struices concinnant patinarias, ut standum sit in lecto, si quid de summo petere velis. Quin et si quis velit parcius & tenuius vivere, verendum ei est, ne in contemptum abeat honesta ista frugalitas, & ludibrio fiat populo sibi subjecto ad luxum ab antecessoribus usitatum adueto. Gregorius Nazianzenus *in oratione, quâ dimissionem petit*, exprobratum sibi conqueritur, quod nec mensâ lautâ & opiparâ, nec veste magnificâ sit usus, nec splendè in publicum prodierit, nec ad eos, à quibus conveniebatur, gravitatem & fastum adhibuerit. Idquè factum eo jam tempore, quo Ecclesia Christiana Imperatorum beneficio vix tùm securitatem publicam impetravit, & caput extollere cœpit.

XIV. Successu temporis nata fuit inter dapes Regias & Episcopales aut pontificales æmulatio quædam, tanto quidem Episcopatum cum successu, ut unum illud convivium, quod Archiepiscopus Cantuariensis Gulielmus Warhamus tantopere ab Erasmo *in adag. chiliad. 4. cent. 5. n. 1.* laudatus, inaugurationis suæ die exhibuit, iudicio Francisci Godwini *in ipsius vitâ*, multis Regibus potuerit suffecisse. Spectacula nonnulla, quæ in singulis patinis edita fuerunt, recenset ex collectione Matthæi Parckeri Johannes Josselinus *in dicti Warhami vitâ*, quæ legenti miraculo esse poterunt. Præverat autem simili convivio Regio Archiepiscopus Eboracensis Georgius Nevill, quod ex antiquis schedis describit idem Franciscus Godwinus *in ejus vit.* recensetque non nomina tantùm & numerum Convivarum, sed & obsonia ipsa & apparatus plusquam Regium. Adeo nihil omninò in pontificalibus epulis præparandis concedere voluerunt gentilibus Christiani Episcopi, Apostolorum successores, sed in luxu hoc adornando Apostolis prorsus dissimiles.

XV. Episcopi alii etsi tantos sumptus & impensas facere nequeant, plurimi tamen eorum opiparè admodum & hilarè in modum epulantur, atque sua magnificè splendideque ornant convivia. Alii cupiditate vini ita flagrant, ut nullis admonitionibus, ne superiorum quidem, ad sobrietatem revocari queant. Scripserat Gregorius Magnus *lib. 2. epist. 14.* ad Natalem Episcopum Salonitanum: *Multis ab urbe tuâ venientibus frater charissime didici, pastoralis curâ derelictâ, solis se convivii occupatum.* Quid ad hæc Natalis? Uti ex ejusdem Gregorii *epist. 37.* apparet, videtur is Gregorio superciliosè & cum exagitatione quâdam respondisse, suamque hanc
 convi-

convivandi frequentiam variis exemplis ex sacro Codice defendisse. Ea singula discutit, & in genere mentem suam de conviviis hunc in modum exponit: *Convivia autem communia, quae ex intentione impendenda charitatis sunt, recte Sanctitas vestra in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur. & nec inanes in eis secularium negotiorum fabulae, sed verba sacra lectionis auduntur: cum non plus quam necesse est servitur corpori, sed sola ejus infirmitas reficitur, ut ad usum exercendae virtutis habeatur. Haec itaque, si vos in vestris conviviis agitis, abstinentium fateor, magistri estis.* Refert Gratianus c. multis, & c. seq. dist. 44.

XVI. Karoli Magni aëvo vixit Bathuricus Episcopus Ratisbonensis, ad quem scripta extat præfatio veteris cujusdam commentatoris in Psalmos. In ea describitur luxus & desidia Episcoporum quorundam, quod propter perpetuas comotationes neque cultui quidem divino vacare soleant, sed officium suum tumultuariè & præcipitanter agant, imò nec agant quidem cum devotione debitâ: Verba sunt: *Alii vero, qui quod pudet dicere, etiam Episcopi, totâ die conviviis & poculis vacantes & penè usque in noctis medium vel usque ad galloxum cantum aut eo amplius diversis student potionibus sue satifacere voluntati, isti tales, magis studentes hominibus placere, quam DEO, prius quam dormitum eant, nocturnas vigilias desidiosè persolventes, stratu mox decubant, donec iterum tempus manducandi & bibendi redeat. Surgentes vero dum se vestibus induunt, diurna peragunt officia, putantes sibi sufficere posse, si saltem quoquo modo illa decantent.*

XVII. De Salonio Ebredunensi & Sagittario Vapingensi Episcopis refert Gregorius Turonensis lib. 5. c. 21. omnibus flagitiis vitam inquinatam egisse, & quanquam respicissent aliquando, ab Rege si coerciti fuissent, rediisse tamen illicò ad mores pristinos, nec finem fecisse scelerum & flagitiorum. Inter alia de oritur eorum his verbis describit: *Ita plerumque noctes epulando atque bibendo ducebant, ut clericis matutinas in Ecclesiâ celebrantibus hi pocula poscerent & vina libarent. Nulla prorsus de DEO erat mentio, nullus omninò cursus memoria habebatur. Renidente aurora surgentes à cœnâ, mollibus se indumentis operientes, somno vinoque sepulti, usque ad horam diei tertiam dormiebant. Sed nec mulieres deerant, cum quibus poluerentur. Exurgentes igitur abluti balneis ad convivium discumbant, de quo vespere surgentes, cœna inhiabant usque ad illud lucis tempus quod superius diximus.*

CAP.